(1)

द्रुवा ॥४२॥ ब्रह्म माझें पोटिचें बाळ : सावेलप्ये पुरविं मिसकष्ट
परिभक्तां व्यारे स्तित्र बष्ठ : प्रितिकळोष्टे तें पनाहिं ॥४३॥ म्यां ब्र
ह्मालाविला कर्मपंथा : भक्तासि दियलिने घ्कम्येता : यालागीन
वचें मि ब्रह्म प्राप्ति तों : होय भ्रातु बवा तागौष्ठियां वा ॥४४॥
उलों आणुनि ब्रह्मयासि : पि जालो वर्णवछ पोसि : एवे निज भक्तां
व्यारेसि : प्रिति ब्रह्मयासि मज नाहिं ॥४५॥ असो ब्रह्म यां विषें सी
कथा : सै कष्टें माझा श्रेष्ट भ्राता : परिभक्तां व्याएसी तत्वता
नाहिं प्रीतिसबंधा तयासि ॥४६॥ कौरवांचया पक्षपातासि : उ
लों आणुनि बळि भद्रासि : म्यां वांचविलें निजभक्तासि : पोर

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

वांसिनिजांगें ॥ ४७॥ तुजदेखतांम्हिपुरुषार्थांचोपणिं: म्या हारिपुनि उनिर
प्रागाणिं: वांचविला कोपें उपाणिं: पत्कत्तुडामणि व्यर्जुनु ॥ ४८॥ रमा
माझिपाचारिराणिं: तेम्यांसेवेसि लाविलि चराणिं: रवांदिं वाचि
कीयागोष्टाणिं: पत्कासिरोमणिगोपिका ॥ ४९॥ जेलछिमानि चोषपु
पोषिति: तेमजपुज्यपरमप्रिति: जेमजलछिमभागति: सांसिश्री
नाम्श्रीपति ऐसें होये ॥ ५०॥ लाछिम उपेछुनि निष्ठिति: मजनिज
भक्त आवडति: मजपढियंता उमापति: सांडुनि आतत्रिति: पर
कोचि ॥ ५१॥ ज्यामहादेवाचेनिगुणें: म्याहिं शाम वर्णं घरणें: ज्या
महादेवाचेनि वचनें: म्या मोहनि हाणें दुसरेनि ॥ ५२॥ तेविमोहे

(2A)

धै

निर्वाद श्रीणि: म्यां सिउ म्हुल विलानत क्षणि: रुकुमांगद मोहो होनि पासु
नि: थोर्ष्क्षणि तारिला ॥५३॥ या परि माझ्या भक्तां होनि: मज प्रियुन
के सुख पाणि: मज पादिये तेथ्री सुवति: भक्तां वाचुनि आन नाहिं
॥५४॥ आगम निगम प्रतिपाद्य: मासि ये तुझे जनातिं [illegible] ते निज
हृदायिं मिं परमानंद: भक्त निज परवाहा तुसें ॥५५॥ मज निज देहा
विनाहिं गोडि: गोवळु जालो आवडि: गायि राखें अराउ दराउ: कीं
तापटिं घ्योडि: भक्तांचि ॥५६॥ मि अवाप्त सकळ काम: परि प्रेम
ळ लागी सदास काम: देखता प्रेमळा चा भावो परम: मि व्याकुळ
राम उडि घ्यालि ॥५७॥ प्रेमळ देखतां दिठि: मिं घें आपुलियेसि

(3)

वंसादि: न कृतां वारिं वंदें सुरव कोटि: नये तां रिठग उविं सेवकु होयें
५८॥ सांडुनि महत्तु परिवडि: पिनिजभक्तां नेंउ विष्ठ काढिं: फ्तका
जाचेस्यां काडि: करि कुरवंडि देहाचि॥५९॥ उपेक्षुनि निज देहासि:
उयवा तुज सारिख्या भक्तांसि: मज आवड तिते व्याहिर्णिसी: जिवें
सर्वेश्वचेंसिं पढियंते॥६१॥ आवडि करि तो माझे भजन: मज पुज्य पूजा
लोभक्तजन: याभक्तांचें निजलक्षण: स्वयें श्रीकृष्णु सांगतु॥६२॥
श्लोक॥ निरपेक्षं मुनिं शांतं निर्वैरं समदर्शनं अनु व्रजाम्यहं नित्यं
पूयये संघ्रिरेणुभि॥१५॥ टीका॥ अनन्य करितां माझें भजन: म्या
सांख्यरूपिं सगरचलोंमन: सकर्ष वासना गेल्या विरोन: वृत्तिसु

Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan

विचित्र स्तु तो विचित्र नाम: विचित्रा कारें जगा विषम: ते पदेखे साविं
सवें सम: परब्रह्म सम त्वें ॥७४॥ फाडाफाडि न सिणतां: तोडातोडि
न करितां: माझें निमज्जनें मद्भक्तीं: सर्वे समता मद्भावें ॥७५॥ मद्भा
वें समता आल्या हातां: खुटलि सुतसे दावि बातां: भेद शुन्य
स्वभावता: निर्वैरता सहजें चि ॥७६॥ जंव वरि द्वैता चें भान: तंव
विविरोध्याचें कारण: अवघा चि कुवि आपण: ते पवैरि कोणा को
णासी ॥७७॥ गगन गगनेंसि के भांडे: किं चंद्र चंद्रेंसि झुंझ मांडे: किं
जीव जीवें दुखवे: जिव्हा करि ॥७८॥ जे भेदाचें निराकरण: तें चि निर्वै
र तेचें लक्षण: उद्धवा हे सम जाण: निर्वैर पण या नांवें ॥७९॥ नि

रपेक्ष आणि माझें भजन: शांति आणि समदर्शन: पांचवें तें नि
र्वैर जाण: पंचलक्षें हें मुख्य वे ।। १८० ।। असो पंचलक्षण कृपा:
येकि निरपेक्षा आलियां हातां: पायां लागे सायुज्यता: पुर्णब्रह्म
ता वसावे ।। ८१ ।। निरपेक्षाचें निश्चळ मन: निरपेक्ष तो निर्वैर जा
ण: निरपेक्ष तो शांत संपूर्ण: निरपेक्षा विपुर्णसे वामि कारी ।। ८२
कडां कपाटें न रिगतां जाण: नसोसितां अतिसायन: हें हातां आल्यां
पंचलक्षण: विश्व उद्धरणसाधन ।। ८३ ।। ऐसि या पत्कांचें दर
षण: जाल्यां तर तिहें नवल कोण: सांन्वें करितां नामस्मरण:
उद्धरण जड जिवां ।। ८४ ।। येंपंचलक्षणें आल्यां हातां: सजी

निअधिकपवित्रता: जोडलि म्हणोनि भक्तां: मीहि वंदि माथां

चरणरेणु॥८४॥ समुद्रोदक मेघिंचे: सातिम पुरता अधिक

वाढे: जगनिवावि वाडेकोडें: फेडिमांकेडं दुःखाचें॥८५॥ तेचि

उदक समुद्रि असतां: उपेगा नये विसवे घ्या: ताविमाझेनिसं

जनैमद्र क्तां: जालि पवित्रता मज होनि॥८६॥ कोळिचा वारवतां

चविनातुडे: तीचिंचि केळें ते आतिगोडे: तेवि मज होनि माझ्या

भक्तां कडे: पवित्रता वाढे जनी वार॥८७॥ माझ्या भक्तां नांवचि जें पवि

त्रपण: तें भक्तांचेनि मज जाण: यालागी भक्तां मागें मी आपण

धांवें चरणरेण वेदावया॥८८॥ भक्त चरणरेणु वंदितां: मज वे

ने

वाढि भालिपवित्रता: माझें पायें वरिवा हेमार्ग्यां: जाणतचुवास
दासिउ॥ ११०॥ एवं माझ्या भक्तांचें जें सुख: सुखपणें अलौकिक
तें सुखवरौति आणिक: तें बोला व्या सुख: सिरेना॥ ७१॥ श्लोक॥ निष्किं
च नामयि नुरक्त चेतसा॥ शांतामहांतो रविब्यजिव वष्णः॥ कामे
रनालव्ध धीयो ज्युषंतिय: तं नैरपक्ष्यं नविदु: सुखं मम॥ १७॥ टिका॥
पिं वांचुनि ज्या वेगोंठि: नाहिं पुर्व किं चायवटि: मज वांचुनि सगष्टे
स्टष्टि: आणि कातें दृष्टि: नेदखाति॥ ७२॥ ऐसें करितां माझें प्राज
न: जाति कुष्ट देहाभिमान: सहजें जाये निरसोन: अकिंचनय
नावं॥ ७३॥ याहि वरि सप्रेम भक्त: माझांस्वरूपीं रंगलो चित्त:

5A

अते वा निज ज्ञाति तेथ: असे नांदत निजरूपें ॥ ५० ॥ ऐसिया गा निज
ज्ञाति: परिपाकातें पावलिया ठाकि: ते मिं वांचुनि सर्वे स्फूर्ति: दुजि सि
ति जाणे ना ॥ ५१ ॥ तेथ जो जो जिउ जे पदे रवे: तो तो मद्रूपें वोळखवे:
ते वोळखि विचेनि हारखें: द्वितियपासुखें: अनन्य करि ॥ ५२ ॥ ऐ
सिया मद्रूपस्थिति: जिउमात्रि अनन्याप्रिति: एवम द्भावें मासिपत्ति:
म हें ते स्थितिया नांवं ॥ ५३ ॥ ऐसा मद्भाव भावनायुक्त: स्वार्वि सर्वत्र मी
ज्ञापक: तेथ कामादि दोषसमस्त: अस्तमाना जाती तेकाळि ॥ ५४ ॥
सावि तायेतां प्राविजवळि: मा वषेन घे त्रमंडळि: ते विषाक्लिचा प्रवे
य काळि: जालि हो काळि कामादिकां ॥ ५५ ॥ जालियां कामा विनिवृति:

6

सहजेंचि निर्विषयास्थिति: तेचमाझ्यासुखाचिसुख प्राप्ति: सुखेंसु
खभोगीति: सुखरूप ॥२००॥ देशें काळें वेदानुवादा: ज्यासुखाचिनक
रवेमर्यादा: त्यासुखाचिसुखसंपदा: मद्भक्त सदा भोगीति ॥१॥ ज्यासु
खाचेसुख प्राप्ति: विरोनिजायेचित्तवृति: सुखेंसुखरूपसंबोगें होति:
येवढिसुख प्राप्तिमद्भक्तां ॥२॥ यितरमिसांगों काचि: मोक्षसुखाच्यांवा
यिं: त्यासुखाचि गोवि नाहिं: धन्यपाहिं: हरिभक्तां ॥३॥ ऐसियासुखा
कारणें: साधकसिणतीजिवें प्राणें: तपादिशरीरशोषणें: व्रतधरणें
विषयांचें ॥४॥ येक करितियोगयाग: येक करिति शास्त्रसांग: येकिं
सांडिलासंग: गृहदारा ॥५॥ येकफळाहारिनिराहारि: येकतेनग्न

6A

ब्रह्मचारि: येक कडोकपाटसिखरवरि: गीरि कंदरिं रिगाले ॥५॥ येकतें
जटयाळगां म्याळ: येकनखधारि दिसाळ: येक महा हटिविषाळ:
येक तेपिंसाळ: मत्तमुद्रा ॥७॥ येकतां बैठे बोडिके: येकतें केवळ सुडके:
येकतिर्थाटणें रोडिके: येकतें मुंडे: मौनलिनिष्ट ॥८॥ येकरारवे येकसंरवे:
येकतें असतें बोलिके: येकपाणिपिंसिं जालिंउदके: कुत्रामळतिके वि
गुंतलिं ॥९॥ ऐस्या नाना परि - क्ष्मावि पतिं: साधक सिणतां नेणों कितिः
माझ्या भजन सुखाचि प्राप्ति: नेकोनि श्चिंति: कोण्हांसि ॥१०॥ जेंम
झ्या भक्तांचें निजसुख: तें कोण्हांसि नपवाचि देख: स्वप्निंहिं या सुखा
चें मुख: अनोळखपें जालें ॥११॥ चंद्रकिरणींचें अमृत - जें विव

यसी अप्राप्त: ते वि माझें निजसुख निश्चित: न दे प्राप्त अपरक्षां ॥१२॥ पुरा
निर्गेला लियां हिंगोविउ: अस्तुह्व वि आवडे मुळा: जवळि हिमावर पडउ:
न देचि रोकउ: अभागियें ॥१३॥ तें वि साधु निमाझि प्राप्ति: नानासाधानिव्य
र्थें सिराति: यांसि माझ्या सुखाचि सुख प्राप्ति: न दे निश्चिति अद्वा ॥१४॥
जिहिं माझ्या भजन परवडि: केलि भक्तिचि कुळवाडि: ते माझ्या निजसु
खाचि गोडि: पावले रोकडि: असोतिका ॥१५॥ ज्या निजसुखाचां गोडियें
सिष्ठे पाणावि भाषनाहिं: इंद्रियांचा कहिं: न पडे पांगु ॥१६॥ जें जें वि
षयांचें सुख: ते ते इंद्रियांचें पांगिस्ता देख: अपांगिस्त भक्ति सुखचो
ख: सभाग्य लोक पावति ॥१७॥ जे सुख भोगी तां पाहिं: देहि तोचि

हायेविदाहिं: तेंसुखमाझ्यां भक्तांवां वायिं: अकटलें कहिं लोपेना ॥१८॥
हेउत्तमोत्तमभक्तपाहिं: सुखपावले नवलकायि: परिकेवळ जो विषयिं:
भजनेंसांहिं सुखप्राप्तिं ॥१९॥ भाग्यवसें सत्संगति. आस्तीक्यभावें
अनन्यास्थिति: अत्यपिहिंमाझिप्रियउत्यां भक्ति: विषयनिवृत्ति तेंगोंहि
ये ॥२०॥ श्लोक ॥ बाध्यमानोपिमद्भक्तो विषयै रजितेंद्रियः ॥ प्रायः प्र
गल्भया भक्त्या विषयै र्नाभिभुयते ॥१८॥ माझां गयिं अनन्याप्रीति:
सप्रेमयुक्त भजनस्थिति: ऐसियां भक्तां विषय बाधिति: हे व्याख्यान
स्थिति केवि घडे ॥१९॥ आवडि करितां माझि भक्ति: विषयवासना ज
ळोनि जाति: तेंच उपजे विद्या शांति: हे कोणें युक्ति मानावि ॥२१॥ ज

(8) रिसाउदि तांउजषे: तेविभक्ति नें विषयो क्षाषे: हें निरोपण को वषे:
साधारणा॥२३॥ केवळु जो विषया भाकु: संसारिं प्रपंचयुक्तु: तोहि स
५८ स्संगें जालियां[illegible]कु: होयो विरक्तु तें आयिक॥२४॥ जिविं भक्ति लागलि
गोड: नाहिं मावळलि विषयचाड: ऐसें उपजयता अवघड: अति सोंक
डजयासि॥२५॥ तेणेंस सुखच घावें भक्ति: गौणधर्मा विषया भक्ति:
तिविहि होय विरक्ति: ऐं कत सुक्ति सांगेंन॥२६॥ लवणासि मिळता जषे:
विरउनि सांडि तक्षाषे: तेवि भक्ति वाढल्यां प्र बषे: विषयमळे ढोंकि
फांडि॥२७॥ यापरि सज्जन परिपाटिं: विषयांसि पडे तुटि: निजसुखा
वि लाभे भेटि: पडे मिठि स्वानंदें॥२८॥ मज पाहिजे जो विषयनिवृत्ति:

याहेतु नाहिं केलि प्रचिति: म्हणौनि लाविषयां विविरक्ति: कोणे युक्ति घ्
डियासि ॥ २९ ॥ ये विविषैं उत्तर: सौगता हेसारंगधर: दिपाचा पेटलावे
स्चा नन्तर: तो जाळि पुरनगर: ते सैहे ॥ ३० ॥ श्लोकु ॥ य पाग्नि: खुसमि
द्धार्वि करोस पौंसि भस्मसात ॥ तथा सद्विषया सक्ति रुद्भवे नास्ति छुष
त्नुशः ॥ १ ॥ टिका ॥ दिप लावावया लागुनि: सोज्वष्टु केला जो वान्हि
तो ष्वक्वटें पडिला अग्नि: तिडिकि पडोनि हणौं कुरिं ॥ ३१ ॥ तो अनेकि
तु स्वियक सरे: कोंपटें आणि धवळारें: नगरें पुरें मंदिरें: गीरिकंदरें:
भस्म करि ॥ ३२ ॥ तैसि अल्पहि मासि प्रचिति: सद्गुरु युक्त प्रवेशल्यां
चितिं: संचित क्रियमाण पाप पंक्ति: होये जाळि तनि शेष ॥ ३३ ॥

पूर्वपापाचे समच्छ मच्छः चिति जडले होते प्रबच्छः तें चित अतियं चच्छः विषय व्याकुळ सवेंद । १ ।
तीया पाकिलेषें : पुर्व पापाचा समुह नासे : जो विकां कापुरदिप[redacted] : स्पर्शें : निप्राप नासे । स हो च्या

ऐसें निमे ळजालियां चित्तः ब्रह्मप्रकासें स दीदितः मग तेंन दो विष
(१) याध्यातः हेये विरक्तेः ऐनेछि ता ॥ ३५ ॥ पाकिलें घावियेवाद गरिमाः
तेसं पुरा पाकिचा माहिमाः कोण जाणे पक्वोत्तमाः आगम निग
माः अतर्क्य ॥ ३६ ॥ अलक्ष लक्षे नामा सिपाकिः अतर्क्य तर्केना
शास्त्र युक्तिः अगाधना तछनि श्चितीः सा धनविहृतिः सीण तांहिं
॥ ३७ ॥ पुर्णमासे पाकिचे पारः मज हि न कळे सा चारः यालागी पक्वोत्तमी
आज्ञाधारः नुलंघि उत्तरः सर्वथा ॥ ३८ ॥ अगाधपक्कों विधोरिः या
लागीमिं सेवा करिः सा चेपद धरिलें सेउरिः वंदिसिरिं अधिरेणु ॥ ४० ॥
पाकळसे एवितां वाटे गोडः पाज मुद्रा अति अवघडः पाकिचें अंतर

Sanshodhan Mandal, Dhule and the ... Mumbai.

9A

अतिगुढ: नकष्टेउपाउ: स्मृतिशास्त्रां ॥४१॥ ज्ञानसांगतां अतिसुगम:
भक्तिरहस्य गुणपरम अकृत्रिम उपजे प्रेम: ऐसें देवमे लाविल्यां
न लागे ॥४२॥ कपटु जाइं दुरि जाये: तो पुरि खेंवें वर्णीं जिवि वाहे: तैसें
माझें प्रेमपाहे: जो हृदें वाहे सर्वदा ॥४३॥ स्त्रियेगेलि असन तोमा हेरि: ध्या
तो विप्र कटेजि कारि: हावभाव कटाक्ष करि: सकाम कोरि पुरुषातें ॥४४॥
नसते स्त्रियेचें ध्यान करितां: प्रकटे दिसे यथार्थ तां: मिंस्च तसिद्ध हृ
दें ध्यसतां: सहज मदपता विंतितां मज ॥४५॥ वंध्यागर्भसं भवल्या
पावि: उल्हासें वाढवि गोरटि: तैसि माझ्या प्रेमाचि पोटि: आवडि
मोटि: जें हृदये ॥४६॥ जैसे वंध्यागर्भीं वेडो ठपे: तैसें माझ्या त्रे

(10)

मार्चेसा दृष्टे: पोटातुले न कष्ट वष्टे उल्हास बषे वढो वाढि॥४७॥ स्वदे
वीजा वायि आलियां घना: जेवि सर्व स्च वे विस्तुं दला: तेवि मास्या कष्ट व
व्यापुरा: उपास्वा जिव्हारा बोस्टे॥४८॥ बिज आधिका जाधि कोपरि तो:
उल्हासु हाषि वब्बा चियाविता: तेवि सर्व स्चम ज आपितो: तेसि उल्का
सता जे होये॥४९॥ स्वरूप सगुण समर्थ पर्चा: निपोनि गेलियां तत्त्वता:
सालानीजे वितष्ट मछि कोता: तेसि कष्ट वष्ट ता जें उवि॥५०॥ साना
वेगामाछि भक्ति: उद्ध वा जाणानि श्रुति: जे भक्ति सि फुलोनि मिंश्री प
ति: भक्ती दाति ओतुलो॥५१॥ चव सा आवडि माछि श्रुति: तेवि ज
णपो माछि भक्ति: ऐसा भक्ति महिमा श्रीपति: स्वयें उद्धवा प्रति सांगतु॥५२॥

15A

आवडि यकृतिपोटेंसिं: देवोसांगे उद्धवासि: माझिष्मकितेजाणे
सि: अखंडजि बापासिं मिं व्यसें ॥५२॥ संसारतरणे पायिं: हेचिये
किंमुख्यपाहिं: मोक्षलागे इत्वोपायिं: इतरसाधनें कायिबापुडिं ॥५३॥
मितवअजितलोकिं तिहिं: साम्राज्य भक्तिप्रतापें पांहिं: जीं तोनि वोयिं
वों वोयिं: पतावबळें पांहिं वस्यकेलों ॥५४॥ या लागीं सर्वांचि विषयींचें
माथां: माझि भक्तिचि गासवें पां: तेंकयांतेहि कंथा: तुज नलवता सो
स गेन ॥५५॥ श्लोक ॥ नसाधयति मां योगो नसांख्यं धर्म उद्धव ॥ न
स्वाध्याय स्तपस्त्यागो यथा भक्तिर्ममोर्जिता ॥२०॥ टिका ॥ सांख्यजें
नित्यानित्य: कर्मजें नित्यनैमित्य: अष्टांगयोग समस्त: नकृतिसमर्थ:

साधना
चेभाषा

10 B

मत्प्राप्ति ॥ ५७ ॥ स्वाध्याय न जें वेदाध्ययनः पैं तें जें वातांबुपर्णाशनः
याग जो संन्यासग्रहणः माझ्या भक्ति विण बापुडें ॥ ५८ ॥ जैसि नाकें
विण बरवः कासिरें विण अवेवः मन्त्री रे विण अहेवः जाणपां तैसवें
विटंबु ॥ ५९ ॥ तैसिं माझे भक्ति विणः सकळ साधनें बापुडिं जाणः मज
पावावया समर्थपणः नाहिं आंगवण समस्ता ॥ ६० ॥ तैसि नकें माझि भ
क्तिः वरति वाढउनि माझि प्रितिः तत्काळ करि माझी प्राप्तिः नकें पंगी
स्ति आणि कांचि ॥ ६१ ॥ जे कां उपजलि माझि भक्तिः ते कांचि जालि मा
झी प्राप्तिः हे पुनः पुन्हा उद्धवा प्रतिः हरि रवें श्रीपति सांगत ॥ ६२ ॥
रत्नासवें जैसि दिप्तिः अरुणासवें जे विगभस्तिः तेवि भाक्तिपासि

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com